

סוף זמן קר"ש

עש"ק צו
9:26

עש"ק שמיני 9:19

מלא זמן קרי קר"ש בעונתה
בנדי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ל בלק קפ"ו)

ממעיינות התאחדותנו

י"ל ע"י: התאחדות אברכים דקהל יטב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

חבורת יסודי התורה

פרשת צו

מס' פסחים לח. עד לט:

פרשת שמיני

מס' פסחים מ. עד מא.

ברקן את החפץ, משכיתו את הוצר הער
על ידי עקב הנהגה, לאור חזק וקאמ, חזק
באשרות, חזק, חזק, חזק, חזק, חזק, חזק
כשרים עוד להשמש באור חזק
הנהגה ברוך משה עמוד יט

י"ב אדר ב' תשע"א

שנה י"ג גליון כ"ב (תקמ"ד)

צו

לא חסר בזה

וזאת תורת העולה היא העולה וגו'. וקשה למה כפל ואמר העולה היא העולה. ונראה בהקדם מה שכתבו המפרשים בהגמרא בשבת דרבי ישמעאל קרא והטה את הנר בשבת וכתב על פנקסו דכשיבנה בית המקדש יביא חטאת שמינה. ובאור שעשה כן כי אף שאמר ר"ל שהעוסק בתורת עולה וחטאת כאלו הקריב אותם, הנה יצא בזה דוקא בחלק גבוה, כי לגבי הקב"ה אין נפקא מינה אם מביאין קרבן בפועל או לומדין תורתו, משנייהם יש לו ריח ניחוח, אבל לחלק הכהנים אינו מועיל הקריאה בתורה, כי לא ישעשו את גופם מתורתו של זה, ולכן כתב שיביא קרבן חטאת כדי לצאת גם נתנית חלק שם הכהנים. אולם נמצא מזה דבעולה שכולה כלל ואין בה חלק כהנים, העוסק בתורת עולה הוא חשוב ממש כאילו הקריב בפועל קרבן העולה, כי כלפי שמיא יצא בזה לגמרי. וזה שאמר הכתוב, זאת תורת העולה, שהלומד תורת עולה, היא העולה, הרי זה ממש כעולה כאילו הקריבה בפועל, כי לא חסר בזה שום חלק הכהנים דכולה סלקא לגבוה, משא"כ בשאר קרבנות, עדיין צריך לצאת מצות נתניה לכהן.

לא חשב במחשבתו

ואם האכל יאכל מבשר ובה שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יחי'. קשה למה כפל ואמר לא ירצה לא יחשב, עוד יש להקשות היתכן שהכהנים הקדושים יחשבו מחשבת פגול בקרבן, אטו ברשיע עסקין, והלא אין בודקין מן הזבח ולמעלה, ונראה דהנה עיקר ענין הקרבנות הוא שיהיו החוטא ידעם שהבהמה הפחותה ממנו משועבדת תחתיו והוא יכול לשלוט עליה ולשחטה, אעפ"כ ראוי לאדם להשתעבד ולהכניע להקב"ה אשר הטיב עמו וגמולו כל טוב, ומזה יבא לתשובה שלימה על חטאיו אשר מרד בקונו. וזה עיקר הקרבן, ואם לא עשה מחשבו זה אז הקרבן אינו כולם דהריצה ד' באילים, והלא רחמינו על כל מעשיו כתיב ואינו חפץ במיתת בהמה לולא שהאדם יבא מזה לתכלית התשובה. ולכן המביא קרבן ואינו שב בתשובה הקרבן אינו עולה לרצון, ואז בע"כ של הכהן מכניסין מן השמים במחשבת הכהן בעת ההקריבה מחשבת פגול לאכלו שלא בזמנו כדי שהקרבן יפסל, ואז לא יסופר להמביא את הקרבן, וזה שאמר הכתוב, ואם האכל יאכל ביום השלישי, כדברי רש"י שיחשבו מחשבת פגול לאכלו שלא בזמנו, לא ירצה הקרבן, וקשה היתכן שכזה ד' יעלו על לבם מחשבת פגול, לזה אמר המקריב אותו לא יחשב לו, שבעל הקרבן לא חשב במחשבתו לעצמו לדון שגם הוא חייב להשתעבד להקב"ה כשם שהבהמה נכנע תחתיו, ולכן פיגול יהי', כי חסר עיקר כוונת הקרבן.

נמשכו אליו

ואת כל העדה הקהל וגו' ויעש משה כאשר צוה ה' אותו ותקהל העדה וגו' והוה ליה למימר ויקהל העדה, ומה זה ותקהל, דמשמע מאליה. ע"כ נראה כי משה הי' לו כח המושך אליו, כמו אבן מאגנט"ט המושך אליו הברזל, לפי שהי' שורש כללות ישראל, ונקרא בזהוה כלל דיהודא, והוא הי' המלמד תורת ה' לעמו ישראל, ע"כ כל חלק

מישראל שהי' משתוקק לדבק בעיקרא ושרשא דכל עלמין הוא הבורא ב"ה, הי' מתאסף מאליו אל משה, כי הי' רעב וצמא לשמוע ממנו דבר ה' ורצונו יתברך. והוה שנאמר ויעש משה כאשר צוה ה' אותו, ר"ל שהי' משה מקיים ועושה מצות ה' כראוי, ע"כ ותקהל העדה אל פתח אהל מועד. והטעם על זה אמר ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות, כלומר לפי שהי' משה אומר תמיד על העדה זה אשר צוה ה' לעשות, ע"כ נסספו וכלתה נפשם לשמוע, לכן נקלה מאלהים אליו אל פתח אהל מועד.

יטב לב

אפילו באמירה בעלמא

וידבר ה' אל משה לאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה. ויל"ד מדוע כתיב לאמר תרי יומי, חדא מינייהו יתירא הוא. ונראה דהנה מזאת תורת העולה למדנו דשכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, ולכאורה הוי אמניא דהיינו רק עוסק בדני העולה ובבירור הלכותיה, אזי יחשב לו העסק במקום קרבן, כמו שמשמע מאמרם כל העוסק בתורת עולה שפירשו שהוא מתייעב בה להבין ולברר ההלכה, אבל מי שלבו על עמו, ואין בכוחו לעסוק בה לברר הלכותיה, כגון דורות האחרונים שעליהם אמרו ד"ל לשעבר היתה הפרוטה מצויה והי' אדם מתאזהר לשמוע דבר משנה והלכה ועכשיו שאין הפרוטה מצויה אין מבקשין לשמוע אלא דברי ברכות ואגדה. ע"כ, וא"כ לכאורה מה להם ללמוד תורת העולה, והלא כיון שהלימוד בלא הבנה, לא יחשב להם הלימוד כקרבן. לפיכך קאמר קרא לאמר יתירא, להורות שחייבים הם ללמוד פרשת קרבנות אפילו אם הלימוד הוא באמירה בעלמא בלא בירור ההלכה, ואעפ"כ יעלה להם במקום קרבן.

דברי יאל

במקום שיש חסרון כיס

צו את אהרן. פי' רש"י"ל אין צו אלא לשון וירדו מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס. ויתבאר עפ"י מה דאיתא בגמרא השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, צדיקים עצמן לא כש"כ. אומר ר"י דדוקא במידי דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה על ידן, שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור. ומעתה י"ל כי בכל הקרבנות שיש בהם חלק אכילה לכהנים, לא הוצרך הכתוב לזרז לעשותם כהלכתם, כי מאחר שאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים במידי דאכילה, ודאי לא יכשלו הכהנים בעבודת הקרבן, כי מן השמים יסייעו בעדם למען לא יכשלו באכילת הקדשים פסולים, אבל בקרבן עולה שכולה נקבת ואין בה חלק אכילה לכהנים, בו הוצרך הכתוב לזרז לעשותם כהלכתם, וזה שדרשו חז"ל אין צו אלא לשון וירדו מיד ולדורות, להקריב את קרבן העולה כהלכתו, ועל זה רבי שמעון להשמיט טעם הדבר שהוצרך הכתוב לזרז דייקא בקרבן העולה, כי ביותר צריך להתכונן לזרז במקום שיש חסרון כיס, היינו בקרבן העולה שנשרפת כליל ואין בה האת אכילה כלל, וכיון שחשומת בו חלק אכילה לכהנים, ע"כ הוצרך הכתוב לזרז שיהיו להקריבו כהלכתו.

ברך משה

מעייני השבוע

חייב איניש לבסומי

בגמ' מס' מגילה (ז' ע"ב) אמר רבא מחייב איניש לבסומי בפוראי עד דלא ידע בין אדור המן לבדוק מרדכי, רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי וכו' קם רבה שחטי' לרבי זירא וכו'. וכתב הר"ן בשם רבינו אפרים דמההוא עובדא דקם רבה ושחטי' לר' זירא אידחי ל' למרא דרבא ולא שפיר דמי למעבד הכן, וכ"כ הבעל המאור דלית הלכתא כוותי' דרבא. וז"ל המאירי חייב אדם להרבות בשמחה ביום הזה ובאכילה ובשת' עד שלא יחסר שום דבר וממ' אין אנו מצווין להשתכר ולהפחית עצמינו מתוך השמחה שלא נצטוונו על שמחה של חוללות ושל שטות אלא בשמחה של תענוג שנגיע מתוכה לאהבת השם והודאה על הניסים שעשה לנו ומה שאמר כאן עד דלא ידע בין ארור המן וכו' כבר פרשו קצת גאונים שממה שהזכיר אחריו קם רבה שחטי' לר' זירא נדחו כל אותם הדברים. ובב"ח כתב שדוקא לבסומי עד דלא ידע וכו' הוא דדחינן לה אבל מיהו צריך לשתות הרבה מלימודו שייטב לבו במשתה והיא שותו או אפילו שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך רק שתהא דעתו עלי.

ביד אפרים כתב, ולי הצעיר נפרש בחזיון לילה שהכוונה הוא שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהי' שריו בשמחה כדכתי' ויין ישמח לבב אנוש ומתמת שיהי' שריו בשמחה יהי' חדות ה' מעיוו ויתן תודות והלל לה' על הנס מתוך הרחבת הלב ולכן אין לו להשתכר יותר מדאי שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל, וד"ש חייב איניש לבסומי עד דלא ידע וכו' הי' עד ולא עד בכלל, ור"ל שגדול חיוב השתיה בזה לבסומי עד גבול דלא ידע וכו' שמן הגבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת החיוב שחייבו חכמים לבסומי כדי שיתן הלל והודאה שאין שיתבלבל דעתו כיכ דלא ידע בין ארור המן וכו' פשיטא שאין בו דעת ותורנה לשבח ולפאר על תוקף הנס ואתבונן אלי בבוקר וראיתי כי כגון הוא, ומישוב בזה מה שבש"ס סמכו לו ענין רבה ור"י דעבדו פסוקים פורים בהדי הדדו וכו' שלכא"ה הוא מעשה לסתור וקצת פסוקים כתבו ללמוד מזה שאין הלכה כרבא. ולפי מ"ש י"ל אדרבה מייטי סייעתא מזה שמה שחייבו לעשות אותם ימי משתה ושמחה גבול יש לו שלא ישתכר יותר מדאי, ואצל רבה ור"י כיון שנמרו מלעבור הגבול בא הדבר לידי סכנה, לכן יש לזהר שלא לבסומי רק עד הגבול הזה דלא ידע וכו' ולא יעבור.

בדרשות תח"ס העיר דאין אפ"ל שמעשה דרבה ור"י בא לסתור שיטה דרבא, דהא בהמשך המעשה בעי למעבד עוד סעודת פורים אלא שחשש דלאו בכל יום מתרחיש ניסא שרמ שלא נתבטל המצוה. אך הענין שקבעו המצוה כדי שנהיה בעלי תשובה באותו מקום ובאותו זמן, דהיינו שחטאו שנהנו מסעודת הרשע ונשתכרו וקלקלו בזנות כמבואר במדרש (אסתר ז' ח"א) ע"כ מצוה לשתות כדי שכרות אבל לא ישתכר, ויתיישב ביניו ויש בו מדעת קונו, ושאמר עד דלא ידע לא שיאמר חלילה ארור מרדכי אלא שיתנה שיעור שדאם אחר כיוצא בו לא ידע בין ארור המן אבל הוא ידע, ופעם אחד אירע קלקול דרבה ע"ז וכל לא יעשה עוד.

בש"ל"ה הקדוש כתב שמה שאמר חייב איניש לבסומי וכו' הכוונה היא שלעולם בתוך הקליפה יש גניץ של קדושה המאיר בתוכה ומאיר אותה, ולא צריך לומר ברוך המן, להמשיך אור גם אל הגניץ ההוא, ולכן צריך לאמרו שלא בכונה אחר שהוא שיכור וכבר יצא מדעתו, שאם יהי' בכונה ח"ו יאיר גם לקליפה.

בחי' אדם כתב, כיון שכל הנס הי' ע"י יין, כי בתחילה נטרדה ושתי ע"י משתה ובאה אסתר, וכן ענין המן ומפלתו הי' ע"י יין, לכן חייבו חכמים להשתכר ולפחות לשתות יותר מהרגיל כדי לזכור הנס הגדול, ואמנם היודע בעצמו שילזל אז במצוה מן המצוות בגט"י וברכה וברכה"י או שלא יתפלל מנחה או מעריב או שיתנה קלות ראש מוטב שלא ישתכר וכל מעשיו יהיו לשם שמים.

הנה ימים באים גדולים וקדושים, ימים שנתהפך בהם החושך לאור (דברי חיים דף ט"א), ימי הפורים שבהם קיימו וקבלו היהודים את התורה"ק מאהבה ובשמחה, ויום קדוש זה הוא קדושה כפולה ומכופלת יותר פי כמה משבתות ומועדי השנה, שההארה המתגלות ומתנוצצות בעת התפילה ביום זה נמשך ההארה עד סוף היום "ואינה מתבטלת", כמו"ש רבינו הק' האריז"ל לעולם לא היה נס גדול כזה לא בשבתות ולא בימים טובים להתקיים ההארה הזו אף אחר התפילה (אוצרות חיים דף תכ"א).

יום הפורים מחזיק אותנו בגלות

וכח זה נשאר לדורי דורות כמאמר הגמרא (שבת ק"ל) כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה עדיין עושין אותה בשמחה, וכבר נשמע ונמצא בפי סופרים וספרים גודל מעלת קדושת היום הנורא הזה, וכדאיתא בשם מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע ועכ"ל "ותשועתם היית לנצח, כי ימי הפורים האלו לא יעברו לעולם ונזכרים ונעשים ממש בכל דור ודור" (דגמ"א קכ"א), וכבר נודע מרבינו האריז"ל את כל תוקף אור עליון וקדוש שישנו ב[מגילת]אסתר הבריק ברקא, הכי השתא בכל שנתא ושתא (לב דוד פס"ט). - ואי לאו האי יומא רבא לא הייכלתנו להחזיק מעמד בגלות המר והנמנה, "אין הייטונג זעמן זמן וואלט נישט געווען קיין פאציאט אאז זאל זיך קענען דערהאלטן ווען נישט דעם הייליגן טאג פורים" (רביה"ק הדברי יואל פורים תשי"ח). "ימי הפורים האלה הם המעמידים את רגליהם של ישראל שלא יתמוטטו ח"ו בגלות" (שם משמאל, קעט) ומחזיקים את ישראל בגלות (חי הרי"ט).

והארה נפלאה זו הוא במכוון ממש כמו שהיתה בימי מרדכי ואסתר "שזכינו להבטחה שיוזכו לקיים את ימי הפורים בכל שנה ושנה בהארה רבה הזאת כאשר קיים עליהם מרדכי ואסתר בדורם כן עתה תופיע עלינו תשועת עולמים" (תפארת שלמה), וימי הפורים האלה לא יעברו וגו' היינו ההארה הגדולה שהיה להם אז הנקרא "ימי לא יעברו לדורי דורות שתמיד יאיר בפורים הארה זו בפנימיות ישראל (תפארת שלמה). וזה הכוונה בפסוק וימי הפורים האלה וגו' וזכרם לא יסוף מזרעם, היינו שהם ימי הפורים ממש כמו שהיה אז שעזר לנו הש"ת כמו"כ עתה (מורה"ב מבעלזא זי"ע) ובמים אלו "ראוי לאיש השלם להרגיש הנס כמו בפורים הראשון" (רשפי אש, נעשכ"ח) והארה זו הכנה לביאת המשיח (שפת אמת).

פורים כיום הכיפורים דלעתיד לבוא

ידוע דשם "יום הכיפורים" הוא שם מושאל מלשון "פורים", שכה גדול כחה וסגולתה וכמפורש כתוב בתיקוני זוהר פורים אתקריאת על שם יום כיפורים דעתידין לאתענגא ביה ולשוניי ליה מענוי לענג (תיקונא כ"א), ולשון התיקון מורה כי אין זו דוגמא ליוה"כ דזמן הזה כ"א ליוה"כ דלעתיד שגדול יותר במדרגה, "והוא ענין יום הכיפורים שיהי לעת"ל שלא יהי אז שום חטא שלא יצטרכו להתענות כלל אלא אדרבה יתענגו בתענוגים במשתה ושמחה" (באר לחי רואי שם). "ענין פורים גבוה מבחינת יום הכיפורים" (פלא יועץ, תרומה), ולזה ג"כ נקרא יום הכיפורים בכף הדמיון כיפורים כי פורים הוא יותר בחשיבות (בארות המים) - ועוד גדלה ונתעלה מעלתה עד למאד, שעצם קדושת יום הכיפורים עיקרה לא נתגלה כ"א להיכה הגדול בעמדו לשרת בקודש הקדשים בבית ה', לא כן ביום הפורים שאורה נתגלה לכל אחד ואחד בפרטיות באיזה מדרגה שהוא, "וזש"כ הספה"ק שיו"כ היינו יום כפורים, כי ביום הכיפורים רק כה"ג השיג הקדושה הזאת, ובפורים יוכל

התעוררות והתחזקות לימי הפורים

כל איש מישראל להשיג קדושה הזאת" (דברי יחזקאל). - ובמה שאמר הקב"ה "סלחתי כדברך" ביוה"כ ג"כ דומה לו אשר "כבוד היום גורם להביא בלבבות ישראל התעוררות התשובה" (תפארת שלמה), ובאמת זוכין לסליחה ומחילה כי "בפורים הקב"ה מכפר עוונותיהם של ישראל כיוה"כ עצמו" (מדרש אליהו לבעל שבת מוסר), וזכינו ש"מרדכי ואסתר פעלו שביום פורים לא יהיה שום קטרוג על ישראל כמו ביום כיפור" (מאור ושמש). ועוד גדול כחה ממש כיוה"כ אשר אף העבודה קלה כמחשבה ביום קדוש זו יש לנו התעלות גדולה עד למאד, וכמו שיה"כ בעיצומו של יום מכפר כן ימי הפורים עיצומו של יום עושה מחיית עמלק, רק האדם צריך שיזכור שהיום פורים (פרי צדיק). - ובכן כאשר עומדים אנו עוה"פ בשנה זו ביום הקדוש יום הכיפורים עלינו להתחזק בעבודת יוה"כ לטהר נפשנו ושכלנו, כי זה "ננין פורים לבוש המצוה להתבטל מכל כחות ולבושי נפש השכליות, וע"ז נפעל ג"כ בפנימיות להיות נתבטל כל לבושי הנפש שעבר עליו עד כה מצד ידיעה ובחירה, ונעשה כקטן שנולד" (תורת אמת ד"ה שבת), וע"י עבודה זו עושין ג"כ הכנה ליום הכיפורים הבעל"ט, "שכפי התענוג והחיות שכל אחד מקבל ביום הפורים כן הוא בליל שימורים, וכפי שהוא בליל שימורים כך הוא ביום הכיפורים, כל אחד לפי מדרגתו בעבודת הש"ת" (בית אהרן, קארלין).

כל השנה תלויה בימים הללו

ומי הוא אשר לא יהי מיודעי העתים ולא ינצל כל רגע ודקה משני הימים הנוראים האלו "יד וט", "שהכריזם לרוב חשיבותם ראוי להם לשמוח בשני הימים" (מאירי בתחילת מסכת מגילה), וכמו"ש במאור ושמש ברה"א אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו ולהכין עצמו לקראת אלוהי בכל המ"ח שעות שבר"ה שבזה ימשיך קדושה ודביות השם על כל השנה וכו', וכל חלק מחלקי השעות יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ב"ה" (רמזי ו"ה ד"ה אמרו). ודון מיניה לענין ימי הפורים שכידוע מכתבי הקודש שכפי ההתנהגות בימים אלו כך הוא ההתנהגות בכל ימי השנה, וידוע "שכפי התענוג שמקבל בפורים כך הוא בליל שימורים" (בית אהרן פורים), "ונקרא ליל פסח סדר נאכט שהוא סדר לכל ימות השנה" (בית אהרן פסח), "וקדושת הפורים הוא מקור ושושן לקדושת כל השנה" (תורת אמת), וכל המועדים נכללים בפורים (בני יששכר, השרף מקאצק, שם משמאל). וממוצא דבה"ק נשמע יקרת הזמן הקדוש שכל ימי השנה תלוים בימי הפורים, ולכן נשריש נא בתוכינו קדושת מ"ח השעות של ימי הפורים ולא נהיה בבחינת נמשל כבהמות נדמו, וכידוע מהצדיקים פירוש הפסוק "אדם ביקר ולא יבין נמשל כבהמות נדמו, כשאדם נמצא בזמן ועת יקר ואינו יודע ומבין לנצל את יקרת הזמן, נמשל כבהמות נדמו הרי נדמה הוא לבהמה החסירה דעת ותבונה ח"ו".

קדושה המתגלה בעת קריאת המגילה

ומה מאד יש לנו להכין א"ע ולשמוח לבנינו על הזמן הקדוש שבו זוכין אנו לקרות את המגילה שאין

חקר לקדושתה ולסגולתיה. "ומעתה יתלהב לב האדם בקראו המגילה ויכוין בקראו ובשמעו מגילה שמעתה מקבל עול תורתו ומצותיו ולכן יבין א"ע מה שחלף ועבר אין ומעתה מקבל עול תורתו ומצותיו ית"ש. ש"ע קריאתה מזדכך עולם הטבע וסגולתה להקורא שיקבל עול התורה אפי' שהאדם בגשמיות" (קדושת לוי). "צריך אתה לדעת כי יש עולם חדש למעלה עולם קדוש ונורא מאד ואינו מתגלה לחוץ מחמת שהוא נורא מאד כ"א פנ"א בשנה ומתחיל להתגלות בשעת קריאת המגילה... ולב כל הקהל יהי לב טהור לבקש בהגיון לבם שיאיר העולם הנורא הזה על ישראל באור של רחמים וחיים וחסד ושלא יבוא שום בר ישראל לשום מכשול בעולם ושימרה הש"י ב"ה רחמיו עלינו להוציאנו מאפילה לאורה" (יסוד יוסף פ"ד), אך מגילה נקראת הוא מלשון אסיפה שאז הוא זמן אסיפת כל האורות וז"ש שצריך לכוין בברכת על מקרא מגילה לאסיפת האורות (ישמח ישראל).

וכדאי לסבול כל הצרות שבעולם לקרות את המגילה פעם אחת (רביה"ק הדברי יואל זי"ע, תשי"ח) די קדושה פון די מגילה איז אזוי הייליג אז מען קען פארברענט ווערן פון די גרויסע קדושה (רביה"ק הדברי יואל זי"ע בעיר סאטמאר). - ובכן "שמעו נא נבונים עם וחכמים חכמי ה' וכו' אל נא תהי קריאת המגילה בעיניכם כדורש ספר זכרונות וספר קורות אבותינו בכל התלאות אשר מצאם... ולהכי נקראת מגילת אסתר שיש בה סתרים וסתרי מעשה בראשית" (יערות דבש), ובשעת קריאת המגילה ההארה גדולה עד מאוד כי "ידוע כי בכל שנה בעת קריאת המגילה נתעורר היחודים הק' שהיו בזמן מרדכי ואסתר" (צמח צדיק, אדר). "חייב גדול לכל בר ישראל שיטבול קודם ביאתו לבית הכנסת בערב לקריאת מגילה, וכוונתו תהי שיהיה נקי וטהור לקבל ניצוץ קדוש מאור הגדול שמתגלה" (יסוד יוסף). "בט"ו בו קורין את המגילה ומתקנין את הדרכים, רומז שהכה באדם מחמת קריאת המגילה לתקן את הדרכים המקולקלים (חסד לאברהם), ובשמיעת קריאת המגילה המצוה "להשמיע לאזניו כדי לתקן בחינת שמיעה" (ייסוד פנים), וע"י גודל קדושתה אפשר לתקן המגילה מתקנים פגם בחינת זו בבחינת יסוד צדיק" (נטרת ישועה). - בשם גדולי הצדיקים זי"ע שעי" קריאת המגילה יוכלו להמשיך כל הישועות הנצרכות (שער יששכר) שהוא עת רצון שיהי השפע מתפשטת לכל השנה (תורת חיים), וזוכין לעלות מעלה מעלה "שישפיע להם חסד ממזל העליון לנשא אותם ומאשפות ירים אביון ע"י מקרא מגילה" (תפארת שלמה).

חייב לימוד התורה ביום הזה

ובענין לימוד התורה ביום הפורים הבט נא וראה דברים נוראים ונפלאים מש"כ הרחיד"א "בעיני הדבר פשוט שאם כל ישראל היום הזה, אשר זרע עמלק לטבח יובל ונפל המן הרע הזה ראש מבית רשע, היו נוהגין בסדר קדושה, והשמחה היתה מקודשת לשמים, ויתר היום עוסקים בתורה כ"א כפי שיעורו, ע"כ בשכר זאת היו נגאלין גאולת עולם. הן עם ישראל אם היינו מתאמצים בתורה ומצוה כהיום הזה ובא לציון גואל וכו' דוד פכ"ט). ובפרט ביום כזה אשר מעטים המה העוסקים בתורת ה', אשר באמת זהו עיקר החיוב ביום הזה שזה הי' הצר הצורך רוצה לבטל "מזוה יראה חיוב גדול ביום הזה על כל ידע ספר שלמוד תורתנו הק' ולשמוח בלימודה, ולתת הודאה עצומה בפיו ובמחשבתו ליוצרינו ובוראינו ב"ה וב"ש אשר הניא עצת גוים ויפר

מחשבות ערומים, המן הצר הצורך שגור עלינו עם קדוש מלעסוק בתורתנו הק' והתמימה (יסוד ושוש העבודה).

ומתן שכרה בצדה גדולה למאוד, כפי דקמסהיד מרן החתם סופר ז"ע (דרושים ואגדות מכת"י דף רמ"ה): "קבלתי מרבי הרב מהר"ם מענדלי ליליג זצ"ל שהיה רב בבה"מ דק"ק פפד"מ, שקבל מהגאון בעל שב יעקב זצ"ל שכל העוסק בתורה בין מגילה דלילה למגילה דיומא, מוכס לו שהוא בן עולם הבא, כך קבלתי סתם, וטעמא לא ידענא, אבל אני אודין ואבין". ופוק חזו מה שמוא בספר יעלזו חסידים (לבעל פלא יועץ ז"ע) "שמעתי על רב אחד שבילל יום הכיפורים היה ישן רוב הלילה, הוא אמר, כבר יש הרבה לומדים למקום, אבל בליל פורים היה יושב ועוסק בתורה רוב הלילה, אמר, בלילה הזאת הכל אוכלים ושותים ושמים, ואין להקב"ה מי שיעסוק בתורתו, אעסוק אנכי, ותהא תורת חשובה לפני המקום". ובכן מי הוא אשר לא יהי מיועד העתים, נצל כל רגע מימים הק' האלו, להזדקק ולעדן את נפשו ע"י קדושת התורה, ובוודאי בזכות זה יאמר המלך מלכו של עולם לאסתר, כנסת ישראל כלה קרואה בנעימה, מה שאלתך ויתן לך, בהעמדת רווח והצלה להיהודים.

צלחותון בכן מקבל

ומאוד כדאי להרבות בתפילה ותחנונים ביום זה קדם אבוהון דבשמיא, ובפרט בהיות הבוקר בשעות האשמורת, כפי שהוא "מקובל מפי גדולי צדיקים ומתלמידי הבעש"ט דסגולה פורים להשכים בבוקר ולהרבות בתפלה ובקשה לפני השי"ת על כל דבר הן על בני חיי ומוזני, והן על שאר דברים ועל כל קרוביו וכל ישראל, וכעין יוה"כ שהוא יום תפילה, כך פורים הוא יום עת רצון מאד (שפתי חכמים בפתיחה), ובפרט שיום זה הוא יום מוכן לישועת ורפואות ויכולין לפעול הכל בניקל אצל אבינו שבשמים "שהקב"ה מאיר לנו מאותו האור שהיה אז בימי הפורים, וכל אשר יבקשון ישראל מהשי"ת תתקבל תפילתם אכ"י" (דברי יחזקאל), ואיפסקא הלכתא כל הפושט יד ונתנין לו "והקב"ה מקיים מצות זקנים ונותן צדקה לכל דורשי ישועתו בכל הענינים (פרי צדיק), ויום קדוש זה הוא בשווה לכל, כי "פורים הוא זמן רצון לכל, שעת רעוא דרעיון, כל אחד יכול לפעול אצל השי"ת שימלא משאלות לבו לטובה" (חי הרי"מ), והימים האלה נזכרים ונעשים שבימים האלו אנו נזכרים לפניו יתברך לטוב ונעשים לטוב ונעשים כל משאלותינו (תורת אמת), ויכולים לפעול פיקוד עקרות בפורים (רס"סי לילה, עטרת ישועה, תורת אמת), וזוכין לרפואה וחיים לזרע ישורון, והוא החותם הטוב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב (אמרי נועם) ומוזני (ייטב פנים).

ואל יתפתה האדם ויאמר מי אני הקרוץ מחומר ואדמה לפעול גדולות ונצורות ומתיאש עצמו בשפלות ועונה מדומה ומרומה, הלא על זה האיש כתב הקדושת לוי ז"ע בזה"ל, "ואם מתיאש א"ע ואומר שאין להקב"ה נחת רוח במעשיו וכו' אין זה נקרא עניו ושפל בך אדרבה הוא נוטה קצת למינוח" (קדושה שלישית), "ולכן צריך שיעשה חישוב דרכיו כיון שה' עושה מה שהוא עושה וכו', ולא יאמר מה מעשי ודיבורי כיון שה' עושה מעשיו" (קדושת לוי פקודי ד"ה א' ויבאר), ולזאת מתגבר היצר על האדם ומפתהו שנשתנו העיתים ח"ו ולא הרי דורינו כדורות הראשונים וממילא א"א לפעול ח"ו ישועה בעדינו, והאמת לאמיתו הוא הריפך "ובשפלות הגדול כדורינו עובדת כל אחד משיאל עושה רושם ומצפים בשמים ע"ז נכחיית עובדת הכהן גדול ביום הכיפורים וכו' וע"כ מתגבר הס"ם על כל אחד משיאל

בפרטיות" (רביה"ק ז"ע דברי יואל ויחי) וע"כ החלש יאמר גבור אני ויתחזק ויתאמץ בימים אלו בתפילות ותחנונים ולדעת ולהאמין שתפלתו יעשה בוודאי רושם למעלה.

ובפרט ביום הקדוש הזה שכל איש יהודי הפחות שבפחותים אפשר לו להעלות מעלה מעלה הרבה יותר מכפי השגתו כפי אשר העיד הגה"ק מהר"א מקאמארנא ז"ע "קבלנו שבימי הפורים יוכל לעלות נשמה קטנה להיכל של צדיק מופלא בלי שום מעכב וכן עולין כל התפילות לכתר בלי יעוכב, ולהעלות כל מה שנעשה בקטנות בלי שום דקדוק הדין, קבלתי בלחישה כל זה ונעשיתי הולך רכיל מאהבת ישראל" (נדבט פ"י, מותר השקלים). ואפי' בעמדך ביחידות שלא ברבים יש הסגולה הנ"ל "עתה בפורים כל או"א משיאל מה שהוא מתפלל ומבקש אפי' ביחידות תפילתו ובקשתו באה לפני המלך מלכו של עולם ונתמלא מבוקשיו" (פלא יועץ).

ואלין מיליא יהון לרקיעיא

ובהגיענו ליום זה עלינו להתחזק במאמר הגמרא 'אל תהי ברכת הדייט קלה בעיניך' ולזכות לברכת 'ואברכה מברכך' ותפתח פיה בברכות לכל איש ישראל בלי קץ ובל תחשב ב' פעמים בברך כי 'הימים האלה נזכרים ונעשים כי ימים האלה יש להם סגולה תיכף שמוכריין דבר טוב על ישראל תיכף נעשה כך וזהו נזכרים ונעשים (תורת חיים), וא"כ חבל שלא למלאות את הזכרי הגדולה שקבלנו ביום זה שכל ברכותינו מקוימות בעזה", ובכן כולנו נברך אחד לאחד ונזכה לכט"ס.

זה השלחן אשר לפני ה'

ובעמדך לפני קיום אחד מעיקרי מצות היום והוא סעודת פורים "אשר הוא מעין סעודה דלעתיד שעתיד הקב"ה לעשות לצדיקים לעת"ל" (אור חדש, מחשבת הרוץ), תראה לקיים מה שז' הרמ"א (ס' תרצה) "וזל"ק "טוב לעסוק מעט בתורה קודם שיתחיל הסעודה, וסמך לדבר ליהודים היתה אורה ושמחה, ודרשין אורה זו תורה, וזכות מצוה זו תגן עליך אף בעידנא דלא עסיק ביה שלא יכשל ח"ו בסעודה הקדושה הלוז. "צריך שיראה להיות השמחה מעורבת בד"ת ודברי יראה ולא להראות שום קלות ח"ו, וקודם הסעודה נכון ללמוד ד"ת רב או מעט, ובלבד שיכוין שהתורה תאיר על שולחנו (יסוד יוסף), ובכתבי הקודש נשנו ונאמרו גודל קדושת סעודת פורים שגדולה מעלתה עד למאוד, וכמבואר בספה"ק תולדות אהרן (זיטאמיר) "שהוא לבוש והכנה להארות הגדולים שירדו בכל השנה", "ומסולין להניח שורשם ליסוד מיוסד לכל השנה לשעבר הושט להבורא ברוך הוא" (בני יששכר), "ואז בזמן הסעודה הוא הזמן לשוב בתשובה ולכבס בגדיו הצואים ולשית אל הלב חורבן העיר הקדוש והמקדש פסגו ארמונותיה של ציון וירושלים, ואם לא תעשו אז וראיתם ויש לבכס בבנינם מהרה" (ייטב פנים שקלים), "וע"כ הסעודה יגיע ויבוא לאהבה ודביקות ותשוקה ותפלה בהתלהבות נפלאה עד שיבוא להתפשטות הגשמיות וישכח בזה העולם ובמה שיעשה וישמח רק בה' לבדו" (ישמח משה עסיס רימוני פ"ה) - וכתוב בספר זכרון דברי הגר"א ז"ע "דחציו לכם של יום הכיפורים מקיימים ביום הפורים, ומואב במעשה רב שהוא צאק"ל ישב כל היום בסעודה מבוקר עד הערב", ובזאת נדע ונבין קצת גודל מעלת הסעודה והשתי ביום זה.

וראו ליזהר מאוד בסעודה זו "שמוכחים לנו רז"ל שלא נתנהג א"ע בסעודת פורים בהוללות ח"ו שלא כל העתים שות כ בסעודת פורים עת רצון ויום ישועה לייחד ולקשר ולהעלות כל ה"ק, ולא כל העיתות שוות

בזמן אחר (אור חדש), ומצד אחר גם צריכין לזהר שלא למעט ח"ו מהשמחה כלל וכלל, "ובפורים צריך שישמח בו באכילה ושתי, להראות שיום זה נוח לישראל שקבלוה בימי אחשוורוש מאהבת הנס... ומעתה כשאוכל ושותה בפורים לא ירבה בהוללות רק יקבל עול תורה ועול מצוות כמו בימי מרדכי ואסתר, ובזה יהי עיקר שמחתו, ובכל כזית וכזית יכוין שישמח בעול תורה ומצוות, וישמח ויעלזו בקבלת התורה וגם ישמח ויעלזו ויכוין באכילה ושתי שכל האוה"ע יעשו עמנו טובות, וכל הרעות יתהפכו לטוב ויקוים בנו והיפוך ה"א את הקללה לברכה א"ס נ"ו (קדושת לוי, קדושה ד').

מיחייב איניש לבסומי

"ידוע מאמחז"ל חייב איניש לבסומי בפוריא, וחייב היינו אפילו כשהאדם אינו בבחינה זו ער איז נישט דערביי אעפ"כ חייב להשתדל להיות מבוסם ושמח וטוב (רביה"ק הדברי יואל ז"ע תשל"ח), ובשם מרן הד"ח ז"ע בדמקום שאחז"ל חייב צריכין לקיימו במס"נ ממש וכיון שאמרו ז"ל דבפורים חייב איניש יש לקיימו במס"נ ממש. ובהשתי בפורים מתקנים תכלית הענין שהיין נברא לכך, כי "לאיזה תכלית נברא היין בעולם אלא ודאי לצורך קידוש והבדלה ולצורך פורים (רביה"ק הדברי יואל, תשי"ח), ובזה מקדשין אנו א"ע בקדושה עליאה כי "כיון שיש מצוה באותו משתה ושכורת, א"כ הרי הוא מלא קדושה, שהרי כל המצוות נותנות קדושה באדם" (מחשבות הרוץ), ומשתה היין הוא גודל הנחמה לנו בעניינו במצבנו אשר "לכן הלבוש של מתנות פורים הוא בהתגשמות גדול בסומי עד דלא ידע, להורות כי גם בהעדר הידיעה וההסתר גדול מאוד ח"ו, עכ"ז יש בפנימיות קשר גדול להנפש בהשורש שהוא למעלה מן הדעת (תורת אמת), (ובגודל כגולת ומעלת ענין השתי בפורים ידוע מ"ש התולדות יעקב יוסף בשם הבעש"ט הק' משל מכן המלך שנגלה לבין הכפרים).

וכמו"כ נתגלה ע"י עבדי ה' הענין הנשגב והנורא למסור וליתן את הדעת עבור המצוה של "חייב אדם לבסומי בפוריא" "שע"י זה אפשר להגיע למדינה רמה ונשגבה לשכוח מהעצמיות והפרטיות לגמרי ולזכור ולדעת אך ורק מהשי"ת בורא ויוצר הכל" (כ"ק רבינו הברך משה ז"ע, תשמ"ז), ואף כי קצת נתבלבל דעתו קצת ג"כ מחוייב בדבר "שאפי' הדעת שלו יתן עבור המצוה ושמיית הדעת שנסתלקה ע"י השכרות לא תעצור בעדו, וכל דבר שאדם נותן עבור המצוה זוכה עבורו לאותו דבר בעצמו ביתר שאת, ע"כ בעבור עד דלא ידע זוכין בעבורו למחשבה טובה ודעת שלימה" (שם שמואל, בשם אביו האבני נור, חז"ת פורים תשי"ג).

וידוע גודל מעלת השתי והבישום בפורים "כי שתיית יין ובסום בפורים הוא כמו תענית משבת לשבת" (הרי"ק ר"צ מזידיטשוב ז"ע), ואיתא בספרים אשר ע"י חדוה של משתה היין בפורים, משיגין מדרגה גדולה כל כך עד אשר קטיגור נהפך לסניגור (אמרי נועם). ע"י השתייה זוכין לפרנסה בריות, כמו שגילה לנו מרן בעל ייטב לב ז"ע, "יש לפרש דרך צחות רווחא לבסומא שכית, כי כתיב רוח והצלה יעמוד ליהודים ונחקק זה בזמנו למי שמקיים מאמרם חייב אדם לבסומי בפורי" וז"ש רווחא כלו' במעשיו ועסקיו, לבסומא, למי שמקיים לבסומא בפורי, שכית, כי רוח והצלה לו והבן (ייטב פנים דף לו). - ונודע בשם הצדיקים ז"ע על הפסוק ויאמר המלך מלכו של עולם ית"ש לאסתר כנסת ישראל 'במשנתה היין של סעודת פורים מה שאלתך אסתר וינתן לך' וכי שאז ממלאים כל משאלותינו (שער ישכר).

(המשך בעמוד ח)

צפוי בלכב

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית ועד לחכמים"
שע"י מבצר הכוללים קרית יואל
והיו למראה עיניו של הגה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א

לשכינה שנאמר להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.

המאכלים הנשלחים למשלוח מנות

- (ג) יוצאין גם במאכל אחד ומשקה אחד, וא"צ דוקא שני מאכלים.¹
(ד) כששלוח שני מאכלים, יהי שני מינים שאינם שווים בטעמם, אבל לא סוגי במין אחד, אף שיש בו הרבה התיבות, כגון השולח לחבירו הרבה קוק"ס או קיפּעל"ך ממין אחד נחשב רק למנה אחד, ודוקא כשטעמו שווה, אבל שני מיני קוק"ס השונים בטעמם נחשב כשני מינים.²
(ה) יכול לשלוח כל מין מאכל שראוי לאכילה,³ אבל דבר שאינו מאכל, ואפי' מתנות יקרות של תכשיטין וקישוטין, או מיניטשער"ס של כסף וזהב וכדומה, וכן חידושי תורה, אינו יוצא בזה מצות משלוח מנות.⁴

דיני משלוח מנות

- (א) חייב אדם לשלוח בפורים שתי מנות לחבירו,⁵ וטעם המצוה, י"א כדי להרבות שלום וריעות בין אדם לחבירו, הפך דברי המן שאמר "ישנו עם מפוזר ומפורד", וי"א כדי לספק צרכי סעודת פורים לאלו שאין להם ומתביישים לקבל צדקה, וכדי שלא לבייש את מי שאין לו, תיקנו לשלוח גם למי שיש לו, ויש הרבה נפק"מ להלכה בין הטעמים, ע"י בהערה.⁶
(ב) כיון ששלוח שני מנות לאיש אחד יצא חובת המצוה, וכל המרבה לשלוח להרבה חברים, הרי זה משובח,⁷ אבל מ"מ מוטב לאדם להרבות במתנות לאבינונים מלהרבות בסעודתו ומשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמוח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה

¹ ש"ע (סי' תרצ"ה סעיף ד'), ועי' בב"ח (סי' תרצ"ה ד"ה וצריך) שכתב טעם שחייב חז"ל ב' מתנות, לזכר ב' תשועות שהושיע לנו השי"ת, הא' שנפרע לנו מצרינו נקם נקמתנו, ונלוח נתן אחרושה את בית המן למרדכי והב' שהושיע לנו קודם שנפקד ממנו איש ונלוח נתן אחרושה טבעתו למרדכי, שלא יפגע בנו שום צר וארוב, ולזכר ב' ישועות אלו שאירע ע"י ב' נתינות של אחרושה תיקנו חז"ל ליתן ב' מתנות, ע"ש שהאר"י, חובבא בא"ר (סק"ח).

² מנות הלוי (למחור"ש אלקבץ).

³ שו"ת תרומת הרשן (סימן ק"א).

⁴ שו"ת חתם סופר (אורח סימן קצ"ו).

⁵ ונפרט כאן בקצרה כמה חילוקי דינים בין ב' טעמים האלו, ונראה כי החילוקים הם אליבא דכו"ע דמקצתם נחלקו הפוסקים אי תלוי בין ב' טעמים האלו.

(א) שלח מנות לחבירו וחבירו אינו רוצה לקבל, או נוהל לו.

(ב) כשפחתין המנות דאין שנפסד ע"י השליח שהביאו.

(ג) שלח מנות לחבירו וחבירו אינו יכול לאוכלן מטעמי בריאות, כגון ששלח אגוזים או מאכלי חלב שהוא אלערדישקי"ט ממאכלים אלו.

(ד) שלח מנות בהכשר שירדע שחבירו אינו אוכלו בשום פעם מחמת הידור בכשרות.

(ה) הניח המנות אצל דלת חבירו והודיע ע"י הטלפאר"ן ביום הפורים, וחבירו יגיע לביתו בלילה, (עי' לקמן סעיף י"ח).

(ו) אם הקנה לחבירו המנות ביום הפורים, (עי' לקמן הערה י"ט), ובכל אופנים האלו לטעם כדי להרבות שלום יצא, ולטעם כדי לספק צרכי סעודת פורים לא יצא.

(ז) וכן יש אופנים להפוך, כגון ששלח מנות לחבירו בעלים שם, ולטעם כדי להרבות שלום לא יצא, ולטעם כדי לספק צרכי סעודת פורים יצא.

(ח) כשבי"ב שלחו לאדם אחד בלא ידיעתו דכשהנחתו אינו יודע שנתן אין כאן ריעות א"כ לטעם כדי להרבות ריעות לא יצא ולטעם כדי לספק צרכי סעודת פורים יצא.

ולמעשה יש לחוש לב' טעמים, ע"י שו"ת חתם סופר (אורח סימן קצו), ושו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן קמ"א).

⁷ שו"ע (שם).

הרבה מנות, ובלבד שמעט שאף לאדם אחד יש ענין להרבות יותר משני במנות, וכ"כ הערוך השולחן (סעיף ט"ו).

¹ לשון הרמב"ם (פ"ה מוהל' מגילה הלכה י"ז).

² ט"ז (סק"ד) בשם תרומת הרשן, מג"א (סק"א) בשם השל"ה, וזכר העיר הט"ז שם הדואר תלמוד ערוך במגילה דף ר"ך גבי גרובא דחמרא.

שני מיני משקין, ונראה מדברי הלבוש דה"ש שני מיני משקין יוצא, וכן פסק בערוך השולחן (סעיף י"ד), אולם הבית יצחק (עמ"ס מגילה דף ז' ע"ב ד"ה אגמם) מסתפק בזה ע"ש.

³ הפמ"ג (בראש יוסף דף ז' ע"א) ונפתח בזה ולא הכריע, ובא"א מבטשאטש (סו"ס תרצ"ה) וסו"ס נטות לומר דאין יוצא ירי חובתו בזה, וכ"כ באורחות חיים (ספינקא – סק"ב) בשם ספר דבר בעתו וספר תקון משה (וע"ש שמוספק בבשר ממין אחד זה חז"ל וזה מבושל אי נחשב כשני מינים) וכ"כ בשו"ת שם משמע (סי' ל' – ל"א, ע"ש שכן הוא גם עפ"י קבלה) וכ"כ הערוך השולחן (סעיף י"ד) שברור הדבר שצריך לשלוח שני מיני אוכלין ע"ש, ומפרש לשון הרמב"ם והמחבר שכתבו ב' מנות בשר דהיינו שני מיני בשר, וכ"כ הדבר בעתו הנ"ל, שאברו הבעל חי שונים בטעמם, ולא יהיה טעם אבר האחד לטעם השני באותו בע"ח גופי' ע"ש, וכ"כ בשו"ת מי יתורה (ח"א סי' פ"ד ד"ה אר) ובשו"ת שארית יתורה (סי' צ"ג).

אבל בשו"ת מהרש"ג (ח"א סי' ק"ב) מקיל שאף במין אחד אחד כשתי מנות ע"ש, ובפנים כתבנו כדברי הפוסקים הנ"ל שמחמירים בזה, וכ"כ הגה"צ מקאפ"ש וצ"ל (בספרו משנת יעקב ח"ב סי' תרצ"ה) שיש הרבה שאין נוהגין ושוולחן ממין אחד אחד כתיבות אבל באמת לא יצא בזה עכ"ד.

קעני"ק שנמרח עליו קרי"ם, ע"י בבא"ה (ס"ק ז') בשם שו"ת ערוך ביעקב (סי' צ"ב) דנסתפק בדג וביצה שעליו אי נחשב לשני מנות, ונוגע ספק זה כששולח קעני"ק שנמרח עליו קרי"ם מטשאלקע"ט וכדומה דיתכן דיוצא אף ששולח ממנו רק מנה אחד, אכן הערוך השולחן (סימן תרצ"ה סעיף י"ז) כתב לדבר פשוט דאין יוצא בזה דל"מ מה שיתבאר לקמן (הערה י"א) דבענין דבר חשוב ממילא פשוט דאין הביצה שעל הדג אינו עולה למנה אחת ע"י"ש, וכן הדין לענין קרי"ם שעל הקעקע הנ"ל.

⁴ נ"ל בהערה הקודמת, שכשר מבעל חי אי הוי כשתי מינים אם הם משני אברים נפרדים, מפני ששונה בטעמם אף שאינו שונה בשמם, ונאמר סוגי גס מה ששונה במראה לחוד.

⁵ ובלשון השו"ע (שם) מנות של בשר לא שני אלא שני מינים, וכמבואר בשו"ס (מגילה דף ז' ע"ב) ששלחו קמח מחטים קלרים ותמרים או נגביל ופלפלן ע"ש, ועי' בערך שיי (בסי' תרצ"ה) שמוכין מזה שא"צ שיהי' מאכל שעולה על שלחן מלכים, דהא שלחו קמח מחטים קלרים שבוה כתב הרמב"ם (בהל' מאכלות אסורות פ"ז ה"ח) שאינו עולה על שלחן מלכים.

⁶ ט"ז (סק"ד) בשם תרומת הרשן, שכתב ד"מנות" נקרא רק מיד דאכלה ע"ש (והג"א צ"ל למשנה במ"ס ביצה דף י"ד ע"ב ע"ש, וגם בבא"ה ט"ז (סק"ד) היא מקדש משו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' קס"ג) דמעות וכסות וכלים שיכול למכרם מיד לקנות לצורך הסעודה יצא, אבל סיים הבאה"ה מיד אחר דמתח"ל הנ"ל לא משמע כן, וכ"כ בשו"ת שבת סופר (אורח חיים סימן כ"ג) דאף לטעם כדי להרבות ריעות י"ל דדוקא מיני מאכל ומשנה יוצא דיותר יש חבה וריעות ע"י מיני מאכל דמקרב הנאותה ע"י"ש, וכ"כ הדרך החיים והדעות (סי' תרצ"ה), [המגן אברהם (סימן תרצ"ו ס"ק י"א) הביא ס"ח ששם משמע שעכ"פ במעות יכולין לקיים מצות משלוח מנות, חז"ל מי שמת אביו בפורים לשנה הבאה ישלח מנות ובאותו שנה ישלח מנות או בשר לעניים רק לא תפוקים העשרים לשמחה וכל דבר של שמחה לא ישלח ולא ישלחו לו עכ"ל, אכן לדינא נראה להחמיר דבתה"ד הנ"ל מוכח להדיא שגם במעות אינו יוצא, וגם אפשר לומר שס"ח דאכל ק"ל על מתנות לאבינונים אי שהא דחוק מ"מ נראה דצ"ל כן כיון דהמג"א (סי' תרצ"ה סק"א) כ' דאפילו בשר חי אינו יוצא וא"כ כ"ש מעות].

חידושי תורה ולפי הנחבאר לכא"י יוצא שגם בדברי תורה אינו יוצא, וכ"כ בשו"ת משפטיק ליעקב (אורח סי' ס"א) ועי"ש ש' דאפילו לטעם כדי להרבות ריעות צריך דבר מאכל דוקא, ומה ש' הרמ"א בהקדמת ספרו מחזיר יין שבשנת שט"ז היתה מנפח בקרקא ברוח מהעיר והתגוררי בדילוב, מפני שלא היה לו מה לשלוח לאביו משלוח מנות חיבר פ"י למגילת אסתר בשם מחזיר יין ושלחו לאביו בפורים, עי"ש, י"ל דמודי דאין יוצא בזה רק מפני שלא היה לו מה לשלוח שלח ד"ל לכבוד אביו.

בגדים לנשים דבר חידוש כתב בשו"ת בית שעים (חלק אורח חיים סימן ש"פ) דבפסחים (דף ק"ט) מבואר דאנשים בראוי להם בין נשים בראוי להם כבבלי בבבלי צבעונים ובא"י בבבלי פשתן מגוחצים, ע"כ אפשר לקיים המצוה בבגדים בין לטעם חז"ל להשלים חסרון חבירו כדי לקיים מצות שמחה, ובין לטעם מנות הלוי משום חיבה וריעות, והא דנתיב מנות דהוא מיד דמיכלי ומיטש כמי' חז"ל הנ"ל היינו באיש דוקא עי"ש, ובפנים סתמנו כפשוטו הפוסקים שגם נשים צריכין לתת דוקא מיד דאכלה.

(ו) יזהר שכל אחד מב' המאכלים, יהי' בכמותו כשיעור שראוי לכבד בו חבירו באותו העיר², [כגון אם משלח אגוזים, לא סגי כשמשלח שנים או שלשה אגוזים, רק כפי שיעור שראוי לכבד לאדם כשרוצה ליתן לו אגוזים].

ז) וגם המשקה יהי כשיעור שראוי לכבד בו אדם וכנ"ל, ויין שרף סגי בפחות מרביעית, [כגון הבאטלע"ך הקטנים של יי"ש הנמכר בחנותים] שבשיעור זה הדרך לכבד בו אדם, אבל לא יקה באטלע"ך הללו וימלא אותם עם יין דבזה צריך שיהי כשיעור כוס מלא יין¹².

(ח) אע"פ שיוצא ידי חובתו בכל מין מאכל ששולח, מ"מ ראוי להדר שיעב"פ פעם אחד ישלח שני מאכלים חשובים ויקרות הערך, כל אחד כפי אשר חננו ה'.

זמן נתינת משלוח מנות

(ט) אין יוצאין מצות משלוח מנות אלא ביום פורים ולא בליל פורים, וכ"ש שאין יוצאין יום או יומים לפני פורים".

(י) אבל יכול ליתן המשלוח מנות לשליח קודם הפורים והשליח יתנו לחבירו ביום הפורים".

יא) ואם השליח נתן המשלוח מנות לחבירו אחר פורים, אף שהוא נתנו להשליח בעצם יום הפורים לא יצא⁵⁷.

משלוח מנות על ידי שליח

(ב) יש להדר לשלוח המנות בפורים על ידי שליח דוקא^א, לפי שתכלית מונת מצוה זו היא לקרב הלבבות ויותר דרך כבוד כשמשלחו ע"י שליח שזה אות זכרון שדעתו עליו אף שאינו רואהו וע"ז ניכר האהבה יותר.^ב

(יח) אבל אם אינו בעיר ויודע שלא יבא עוד היום לביתו, לא מהני מה שהניחו אצל הדלת, ולא יצא ידי חובתו¹², [וטוב שבכ"ה יודיע לחבירו ע"י המעלעפאון¹³ שהניח המשלוח מנות אצל הדלת שאו י"א שיצא¹⁴].

^ז זהו לשון הפמ"א (בספר ראש יוסף עמ"ס מגילה ד' ז ע"א), וכ"כ ג"כ במשפחה הזה (סק"ד) שיהי' ראי' להתחבר כפי המקום והזמן, וכ"כ ב"א מבוטשאטש (מהר"ת) "מנות" משמע שצריך להיות מנה חשובה בגדר החתיכה ההיא'. להתחבר, מה שנודעלך ונתן לאחר שהמלקין לרבנים, וכן בשיעור שחי' שמכמדין לאחד בשחי' ע"ש עוד, וע"ש בשחי' ודעי ניקב (סוסי' רא - ע' בשחי' בס' תרג' צדן דיבריו לענין מנות לאומים) דמשלח מנות אל סגי בשיעור כותי, עיי"ש, וכן הערך השולחן (ספ"ק ט"ו) דמשלח מנות אינו די בכית או ברביעי' דבעינן מנה פיה דזהו מנות ומנ' וכ' "אלו ששולחין חתיכות קטנות אל יצאו ידי חובתן" עכ"ל. ופשוט הדרישה חתיכות קטנות מספרין לשיעור (השתדלוּת וחסד בעלי השר' תורת עדות ושבח המורה על מצ'צ').

[illegible]

^י שכן הדרך לכבד ב"א בשיעור קטן, וכמ"ש הא"א מבוטשאטש (הנ"ל) דכל מאכל ומשקה משערין כפי מה שהוא, ומה שהוא ללפתן, י"ל שהשיעור הוא כפי שמשתמשין לסעודה בינונית ע"ש.

^{טו} וכנ"ל (הערה י"ג ו"ד) דצריך שיעור שמכבדו בו בני אדם.

¹⁰ כ"כ "חיד"א בברכי יוסף (סי' תרצ"ה אות ד') בשם הראנ"ח וז"ל "עיקר המצוה שיהיו המנות יקרות הערך ועריבות", עכ"ד, (והוא מספר שדה יהושע על יושבי מס' מגילה דף י"ז ע"ב, ששם מעתיק לשון הראנ"ח באורך ומפרש כן בדבריו הש"ס ע"ש), וכ"כ הבני יששכר בספרו ריח דודאים עמ"ס מגילה (בדף ד' ע"א אות ו') וז"ל מהראוי לשלוח כל אחד כפי אשר חננו ה' וכו' כיון דאנשי כנה"ג קראוהו מנות דרך חשיבות מחוייב לשלוח מעדיות ידי', הגם היוצא ידי חובתו (אפי' בפחות הערך) עכ"ל.

ומה שכתבנו דסגי כששלוח כן לאחד, פשוט שבכך יוצא המצוה ודלדלכל בסעיף ב', וכ"כ בקיצור של"ה (על מס' מגילה ד"ה ולענין) שלכל הפחות לאחד ישלח שתי מנות יפים שהוא דרך כבוד ואם רוצה אח"כ ל שלוח לכל רעיו, יוכל לשלוח מה שירצה עכ"ד, וכ"כ ביוסף אומץ (ס' תתצ"ט) עיי"ש.

מיני מתיקה למשלוח מנות ומה שנהוגין העולם לשלוח מיני מתוקה, כבר הובא מנהג זה בשיירי כנה"ג, הובא בכף החיים (סקמ"ח), והבני יששכר בריך דודאים (עמ"ס מגילה דף ד' ע"ב, אות ט') כתב ג"כ דמהרא"י לשלוח מיני מתוקים כי אנשי כנה"ג קראו מנות מלשון מן אשר טעמו כצפחית בדבש עיי"ש.

”רמ”א (סימן תרצ”ה סעיף ד), והטעם כ”ה הגר”א (שם) לפי שנאמר לעשות אותם י”מיו” משתה ושמוחה ומשלוח מנות וכו’, והלבושי שדר שם כ”ה הטעם שהביא המג”א (סי’ תרצ”ד סק”א - לענין מתנות לאביונים) שמה המקבל יאכל את המנות לפני פורים ולא ישרא לו לסעודת פורים עיי”ש.

יח באה"ט (ס"ק) בשם ספר יד אהרן, וכן ב'בשרות מהר"א (א"ח סי' ר"ד ור"ו), ש"ת בית שערים (חלק א"ח סימן שפ"א), אכן ב'בשרות' לבושי מרדכי (מהר"ק י"ק ק"ח) מפקפק רביה ע"ו' שגם דעת הפמ"ג מוכח להחמיר, וסיים שאין לסמוך על היתר זה רק בדר' יחידי וא"א לקיים מצות משלוח מנות בעצם היום הפורים, וכ'ס' להחמיר ב'בשרות' תורה לשמה (סימן קפ"ח) וכן' דהלייב' בעי' טעמים של משלוח מנות ולפי טעם של להרבות ריעות לא יצא עי"ש' נוכח' פ' עררה' שסיף' י"ז אלא שצ"ע' משה' כ' בסעיף' ט"ז ויש' לישב ואכמ"ל, מ"מ לדינא כתבנו להקל בהמקילין הניל', וכ'פ' הגה"ח' הרומ"ץ' שליט"א ב'בשרות' אגלי דבש (ח"א סי' ס"ה אות י').

נתנו בתנאי שלא יקנה אתו רק כפורים, הגה"צ הדומ"ץ שליט"א בשו"ת אנגלי דבש (ח"א סי' ס"ה אות י"ז) הביא מחלוקת אחרונים כשנתן המנות לחבירו קודם הפורים בתנאי שלא יקנה אתו רק כפורים ובשו"ת כנף רננה (ור"ח סי' פ"ו) פסק להלך ובשו"ת דבר אליהו (סי' ס"ט) נוטה להחמיר בזה עיי"ש.

יט פשוט, וכ"ז בשו"ת מהרי"א (סי' ר"ח), [אולם מ"ש"כ שם שאם מוכה מתנתו לחבירו ע"י אחר אפילו במקומו של הנותן ודאי זכין לאדם שלבי"פ כאילו הוכה הוא שליח לקבלה של חבירו רעהו או של האביון המקבל וכאילו הגיע מיד ליד המקבל ויצא י"ח המצוה אף שאין מגיע ליד האביון עד אחר זמן אחר הפורים, עכ"ל, זהו לכא"ר לפי טעם של להרבות ריעות אבל לפי הטעם כדי לספק צרכי טעודת פורים פשוט דלא יצא, ואפילו לטעם כדי להרבות ריעות צ"ע קצת דהרי לא הרבה ריעות כלל בפורים שהרי חבירו אינו יודע מזה כלל, ועי' לקמן הערה כ"א וכו'].

² בשו"ת בנין ציון (לבעל ערוך לנר - סימן מ"ד) הסתפק בזה שהרי נאמר "משלוח מנות" ומשמע דווקא על ידי שליחות, הובא ספיקתו באורחות חיים (סי' תרצ"ה טק"א) ובמשנ"ב (סק"י"ח) ועוד אחרונים, וכ"פ להחמיר לשלוח ע"י שליח דווקא במקור חיים (סי' תרצ"ד) ובפיה ללב (סי' תרצ"ה אות י"ט), ובשו"ת התעוררות תשובה (בדפוס) סי' תצ"ח.

אכן הא"מ מבטשאטש (סימן רצ"ה) כתב, שרוא יוצא גם כשהביא על ידי עצמו, שאם נאמר שאינו יוצא אלע על ידי שליח, הרי קימא לן שכל דבר שהוא אינו יכול לעשות גם שלוחו אינו יכול לעשות, וז"כ בשו"ת האהל ק' שד"ם (סימן פ"א).¹ לדינא ואף שצריך בהמקילין, וכן משמע קצת בבג"ד דהיינו מ"מ כתבנו שי"א שכל מה שצ"ל להדר עליו מילה דרוק, כדעת המחמירין הנ"ל, וגם בשו"ת מהר"א (סי' ריו) ראיתי דאף שדעתו רואה שד"ם בעצמו אלא כח ידי ענין והדרו מילה שלוחו ע"י שליח.

[illegible]

²⁵ שו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן קמ"א), עיי"ש שזה תלוי בב' טעמים של המצוה (ע"י לעיל הערה ה') ודעתו דעיקר הטעם היא משום חיבה שלום וריעות שכן משמע לשון איש לרעהו, ושכן דעת רמ"א, ע"כ אינו יוצא כשאין המקבל יודע מי המשלח דאין שלוח כזה דרך חיבה וריעות ואינו מקרב לבבות עיי"ש, וכ"כ בנו בשו"ת התעוררות תשובה (בדפוס"ח סי' תצ"ח) דדן זה תלוי בב' טעמים הנ"ל, וכ"כ דעת המהר"ם שיק (או"ח סי' שמ"א), וכ"כ דעת הערה"ש (סעיף ט"ז).

⁷² וגם נכון שכל אחד ישתדל לראות מזמון לזמן מי ישלח משלוח מנות ועי' יתרבה החיבה והרעות שידע מי ישלח לו, דאם לא יסתכל מזמן לזמן אפשר שיאכלוהו ב"ב, ואף אם היה נכתב עליו שם המשלח אעפ"כ לא ידע לו כלל שחבירו שלח לו מנות, ונמצא שחבירו לא יצא המצוה לדעת הרמ"א ורוב פוסקים.

^כ לא מביעב לטעם של תרצה"ה שהיא כדי לספק צרכי סעודת פורים הא כאל שא יגיע לביתו עד הלילה בורא' דלא יצא, אלא גם לטעם של מנות הלוי שבא להחריב ריעות מ"מ באופן זה שחבירו יודע מזה כלל עד

¹³ הנה לטעם של תר"ח¹³ שהיא כדלספא זכרני מסודרת פורים. לכאורה אם שהודיע לחבירו שהיהו אצל הדלת מ"מ כיון שאל יגיע לביתו עד הלילה וא"ל להנות ממנו לסעודת פורים יצא. אבל לטעם של מנות הלוי

שבא להרבות ריעות י"ל דיצא דכיון שהודיע לו שהניחו אצל ביתו הרי הרבה אהבה וריעות, [אלא דיש לעיין דאם הניחו בחצר שאינו משתמרת שאינו קונה א"כ י"ל שאינו יוצא אף לפי הטעם של מנות הלוי וצ"ע].

יט) ואם אחד מב"ב נשתייר בתוך ביתו ומקבל המנות ומודיע לאביו ע"י הטעלעפאון¹¹ שפלוני שלח משלוח מנות, יש לומר דלכו"ע יוצאין אף שהבירו לא יחזור לביתו עד הלילה¹².

נשים

כ) גם נשים ובתולות גדולות מחוייבין ליתן משלוח מנות¹³.
כא) איש לא ישלח משלוח מנות לאשה, וכן להיפך אשה לא תשלח משלוח מנות לאיש, אלא איש ישלח לאיש ואשה לאשה¹⁴.

קטנים

כב) וכן בניו ובנותיו הקטנים המחוייבים בחינוך יש להחמיר להנכס ליתן משלוח מנות בעצמם¹⁵.

בחורים

כג) בחורים ההולכים לקבץ מעות צריכין להזהר מאוד שלא לשכוח מעיקר מצות היום ויתנו משלוח מנות לחבירם, [ואדרבה צריכין ליהרר יותר בדינים אלו מכיון

בדינים אלו מכיון שאין שולחין להרבה בני אדם] ואם אין להם מנות יכולין להקל ששני חברים יחלפו סעודתם זה לזה¹⁶.

אבל

כד) אין לשלוח משלוח מנות לאבל בתוך י"ב חודש¹⁷, ואם שלחו לו מותר לקבלו¹⁸.

כה) מ"מ אף כשהאשה אבלה ל"ע מותר לחבריו לשלוח לו משלוח מנות, וכן להיפך כשהאיש אבל מותרים לשלוח לאשתו¹⁹.

כו) מותר לשלוח משלוח מנות ומעות פורים לרב או מו"ץ אף שהם אבלים²⁰.

כז) אבל ל"ע חייב לשלוח משלוח מנות²¹ אבל לא ישלח תפנוקים העשויים לשמחה²².

כח) כשהבעל אבל ל"ע מותר לאשתו לשלוח לחברותיה מעדנים יקרים העשויים לשמחה²³.

¹¹ דגם לטעם של תרה"ד שהוא כדי לספק צרכי סעודת פורים, ו"ל דסגי לספק צרכי סעודה לב"ב של חבירו, וכן נראה מערוך השולחן ה"ל.

¹² רמ"א (ס"ס תרצ"ה) וכ"כ שאר אחרונים דלא כפר"ח, וע"ע מש"כ הגה"צ הדומ"ץ שליט"א בשו"ת אגלי דבש (ח"א סי' ס"ד אות ה') בענין זה.

¹³ רמ"א (ס"ס תרצ"ה), והטעם שלא יבוא איש לשלוח מנות לאלמנה או לפגיה, ויאמרו הרואים שכבר קידשה ואלו הן הסבלנות ששולח בדרך חתן השולח סבלנות לארסותו ויבואו לחשש קידושין, ועוד טעם כתבו הפוסקים דאסור משום קרוב הדעת (שו"ת שבות יעקב ח"א סימן מ"א, וערוה"ש סעיף י"ח), ולאחותו וכדו' פשוט דמותר לשלוח דליכא ב' חששות הנ"ל, וכ"כ בשו"ת התעוררת תשובה (בדפדפ"ח סוף ח"ג בהגהות לשר"ע סי' תרצ"ח).

¹⁴ פמ"ג (א"א סי' תרצ"ה ס"ק י"ד).

¹⁵ שו"ע (סי' תרצ"ה ס"ד).

¹⁶ רמ"א (סי' תרצ"ז ס"ו) וכ"כ שאר אחרונים.

¹⁷ שו"ת כתב סופר (אורח חיים סימן קמ"א).

¹⁸ פשוט.

¹⁹ שו"ת דברי מלכאל (ח"ה סי' רל"ז) משום דהוי רק כפריעת חוב והוא דבר האבדו, וכ"כ בשו"ת תשובות ונהגות (ח"א סי' תרצ"ב) דאף דעיקר היא המעות אעפ"כ מותר לתת גם משלוח מנות כדי שיהא בדרך כבוד עי"ש.

²⁰ שו"ע (סי' תרצ"ז ס"ו).

²¹ מגן אברהם (סימן תרצ"ז ס"ק י"א).

²² פשוט.

החזקת לומדי תורה

בני יששכר

ימי הצרות והמגן היה
מחמת העדר מחזיקי לומדי תורה,
ובזמן הישועה וגאולה נתקנו המועדים
הללו לחיקון המדות הללו, על כן
תיקנו חז"ל בשתי מועדות
הללו להרבות בצדקה.

זייט דאס מקיים בהידור רב
דורכן מהנה זיין די הונדערטער בני תורה.

ימי הפורים

בני יששכר

ואלו המועדים... ופורים נתקנו
... להשתתף עם לומדי תורה
במעות שנותנים להם כענין
ובולון ויששכר, ויזכה להיות
חלקו עם שומרי התורה ועוסקים בה
חלק כחלק יאכלו ...

זייט דאס מקיים בהידור רב
דורכן מהנה זיין די הונדערטער בני תורה.

לע"נ האשה החשובה מרת אסתר ב"ר משה ע"ה - נפטרה ט' אדר ב' שנת תשע"א לפ"ק - הונצח ע"י משפחתה

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לפורים

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שחל בשבת,
ולכאורה איך
יוכלו להפוך
הגזירה לצאת
למלחמה ביום
שבת קודש,
לפיכך הקדים
שקליהן לשקליו,

במסכת מגילה (דף
יג:). אמר ריש לקיש, גלוי
וידוע לפני מי שאמר
והיה העולם שעתיד
המן לשקול שקלים על
ישראל, לפיכך הקדים
שקליהם לשקליו, וראוי
להבין במה היה יפה

כחם של שקלי ישראל לדחות גזירתו של המן.

וי"ל על פי מה שכתב בבני יששכר (אדר מאמר
ד אות ב) בשם הקדמונים, שהשנה ההיא שגזר המן
הגזירה על ישראל ב"ג אדר אקלע יום י"ג אדר
בשבת, ע"ש בדבריו. ולפי זה עלתה בלבי לחקור,
איך קבע מרדכי הצדיק לכתחילה אשר ביום ההוא
שחל בשבת יצאו למלחמה נגד אויביהם, הא יש בו
משום חילול שבת.

אמנם י"ל על פי מה דקי"ל (שבת קז:) הצד
נחש בשבת בשביל שלא ישכנו פטור, משום דהוי
מלאכה שאין צריכה לגופה. והכי נמי בזה, עצם
המלחמה היתה להקהל ולעמוד על נפשם, כדי שלא
ישלטו בהם האויבים, ובאופן זה היה מותר דהוי
מלאכה שאין צריך לגופה.

והנה נתקשו המפרשים (פנים יפות פ' בשלח)
איך שמרו האבות את השבת קודם מתן תורה, הא
קי"ל (סנהדרין נח:) עכו"ם ששבת חייב מיתה,
שנאמר (בראשית ח כב) יום ולילה לא ישבותו. ואם
היה להם חומרות בני נח, הרי עברו על ה' ציווי דיום
ולילה לא ישבותו. ותירץ הגאון רבי יוסף ענגיל
זללה"ה בספרו בית האוצר (מערכת אבות אות כב)
שעשו מלאכה שאינה צריכה לגופה, דלגבי שבת
פטורין עליה לרבי שמעון משום דבעינן מלאכת
מחשבת (שבת צו.), אבל לגבי מצות בני נח דכתיב
רק לא ישבותו, כיון דשבייתה לא הוי, על כן פטורין,
עכ"ד. ואם כן לשיטת יוסף הצדיק דס"ל דקודם מתן
תורה היה להם דין בני נח לחומרא כמבואר בפרשת
דרכים (דרוש א), צריך לומר שעשו בשבת מלאכה
שאין צריך לגופה, והיינו כרבי שמעון דס"ל מלאכה
שאין צריך לגופה פטור, והשבטים שחלקו עליו ס"ל
הלכה כרבי יהודה דמלאכה שאין צריך לגופה חייב,
ועל כרחק שהיה להם דין ישראל לקולא, ולא
הוצרכו לעשות מלאכה כלל.

ובזה יתבאר הגמרא גלוי וידוע לפני מי שאמר
והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל,
ויגזר אומר להשמיד להרוג ולבדד ביום שלשה עשר

ומצות מחצית השקל בא לכפר חטא מכירת יוסף
(תנחומא תשא ס"י), שמע מינה דהצדק עם יוסף
שהיה להם קודם מתן תורה דין בני נח, ועשו בשבת
מלאכה שאין צריך לגופה, דהלכה כרבי שמעון
דפוסט במלאכה שאין צריך לגופה, אם כן גם בשבת
קודש יוכלו להרגם להקהל ולעמוד על נפשם.

אמנם זה זמן כביר שנסתפק לי בהא מילתא,
דלפי מה שהסכימו האחרונים (פנים יפות פ' נח)
שאצל בני נח הלילה הולך אחר היום ואצל ישראל
היום הולך אחר הלילה, אם כן גזירת המן הרשע
לאבדם ביום אחד בשלושה עשר לחדש שנים עשר
הוא חדש אדר, ודאי היתה גזירתו כדיני בני נח
דהלילה הולך אחר היום שלפניו, אמנם כשהפך
פור המן לפורינו ונצמח לנו ישועה, ונקבע אותו יום
להקהל ולעמוד על נפשם, יש לחקור אם הישועה
היתה ביום י"ג ולילה שלפניו כדן ישראל, או ביום
י"ג ולילה שלאחריו ליל י"ד כדן בני נח. ואולי יש
לומר כי מה שהרגו ביום י"ג את אויביהם, היינו
במוצאי שבת קודש שהוא הלילה שלאחר י"ג,
דבדין בני נח עדיין שייך ליום שלפניו יום י"ג, ואזלו
לחומרא להרגם בלילה שלאחריו בדין בני נח,
דוגמת הגזירה שהיתה לפי דיני בני נח.

ועל פי זה יש לפרש מה שנוהגין למשוך סעודת
פורים בליל ט"ו, דוגמת הנס שהיתה כמו הגזירה
ביום י"ג ולילה שלאחריו, וגם הישועה היתה באופן
זה ונוח בארבעה עשר ובלילה שלאחריו ועשה אותו
יום משתה ושמחה.

ובזה יל"פ מאמרם במס' מגילה (דף ז:) מיחייב
איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן
לברוך מרדכי, והכוונה בזה שיתבשר האדם כל כך
מעצם הנס עד שישמח גם בליל ט"ו, והיינו דלא ידע
בין ארור המן, אם שמחתו גם בלילה שלאחריו כדן
בני נח דהלילה הולך אחר היום, לברוך מרדכי
שתהיה שמחתו רק ביום כדן ישראל שהיום הולך
אחר הלילה, כי כל כך ישמח בפורים, עד שמעצמו
יומשך שמחתו גם בלילה שלאחריו.

שמחה של התרוממות

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, אורה
איז תורה, נענן דעם שטייט שמחה, נאכדעם שטייט
ששון איז מילה, און ויקר איז תפילין, מזהה א דבר
הלמד מענינו.

די וועלט זאגט א ווערטל, ס'האט איינער אמאל
געפרעגט וואס איז טייטשט ותמגר, האט ער געזאגט
איך ווייס נישט פונקטליך, איך זעה נאר ווער די
שכנים זענען, ס'איז ותשבר ותמגר ותכלם ותשפילם
ותכניעם, פארשטייט מען וואס דאס מיינט. יעדע זאך
דארף מען קוקן ווער דער שכן איז.

ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ווער
איז דער שכן פון שמחה, דער שכן איז אורה דאס איז
תורה, דער שכן איז מילה, דער שכן איז תפילין,
צווישן ד', דארט געפינט זיך דאס אריין. דאס מיינט
צו זאגען אז שמחה דאס איז א געהויבענקייט און א
הייליגקייט, שמחה איז נישט א צולאזענקייט דאס
איז נישט א הוללות, פונקט ווי יעדער איינער
פארשטייט אז תפילין איז הייליג, ס'איז נישט עפעס
אנדערש נאר הייליגקייט, תורה הקדושה איז כולו
הייליגקייט, שמחה אין פורים איז אויך כולו
הייליגקייט, א געהויבענקייט, שמחה של מצוה.

פורים גייען בחורים ארום נאך געלט, ס'איז א
געוואלדיגע ענין צו גיין נאך געלט א גאנץ יאר, און
מכל שכן אום פורים.

דער הייליגער דברי חיים ז"ל האט געפירט
פורים טיש, וואס דאס איז דאך געווען שולחן דומה
למזבח, ער איז אריינגעקומען פורים צום טיש און ער
האט געזעהן יונגעלייט שטיין פורים ביים טיש, האט
ער זיך געבייזערט, יונגעלייט זענען פורים ביים טיש?
יונגעלייט דארפן גיין נאך געלט פורים, וואס טוהן זיי
דא!.

דאס איז פארשטייט זיך ביי בחורים אויך
געזאגט געווארן, פורים דארף מען גיין נאך געלט,
אבער ווען מ'גייט נאך געלט, דארף מען וויסן, אז ווען
מ'גייט נאך געלט איז מען א שליח מצוה, ס'איז אויך
חובת היום עוסק צו זיין אין דעם ענין פון מתנות
לאביונים, דאס איז אלעס מצוות ומעש"ט, ממילא
דארף דאס צו זיין מיט א געהויבענקייט, אזוי ווי א
איד טוהט א מצוה.

ס'איז א פלא פון א לשון פון א גמרא, היינו
טעמא דשופר היינו טעמא דמגילה, די גמרא איז
עפעס מדמה שופר מיט מגילה, דעם טאג וואס
מ'בלאזט שופר, דעם הייליגן טאג ראש השנה,
פארשטייט יעדער איינער ס'איז א טאג פיל מיט
יאה, פיל מיט ערנסקייט, קיינער וועט נישט מאכן
קיין ליצנות ראש השנה, היינו טעמא דשופר היינו
טעמא דמגילה, דאס איז די זעלבע טעם, די זעלבע
טעם וואס א איד שפירט אין שופר דארף ער שפירן
אין די מגילה, ס'דארף זיין א ערנסטע טאג, זיך
אויספירן מיט א ערליכע התנהגות מיט א הייליגע
התנהגות.

התעוררות והתחזקות לימי הפורים

(המשך מעמוד ג)

עת רקוד

אם כי בכל ימות מועדי השנה רואים על האדם הישראלי את גדול שמחתו בה' ובמצוותיו הק', הרי כאשר מגיע האי יומא קדישתא יום הפורים כאשר שם שמים מתאהב וקיימו וקבלו בני ישראל את התורה מחדש, אז מתעלה האיש הישראלי עשר מעלות בשמחת המצוה ועולה ורוקד" הוא ברוב אונים ואמץ כוח, בשמחת קדושת היום כי הוא נורא ואיום, מפזזים ומכרכים בכל כוחם ואונים למעלה מכוחות אנוש. - פעם בסעודת פורים במשתה היין שותה הקדושת יו"ט יין לבסומי לקיים מצות היום, ואחר המשתה לקהוהו שני משמשים והעלהו לחדרו, והשכיבוהו על הקאנאפע שינוח קצת מעבודת היום, אבל הקדושת יו"ט קם על רגליו והתחיל לרקוד ולזמר **אשרי איש שלא ישכח וכן אדם יתאמץ בך**, והיה רוקד ומפזז ומכרכר למעלה מכוחותיו עד שנפל על הקאנאפע מחוסר אונים, ושכב כמה מינוט, ואח"כ קם שנית לרקוד ולזמר את הפסוק כנ"ל, כן היה כמה פעמים עד שהרגיש אפסית הכוחות ואז השכיב את עצמו לנוח קצת (קונטרס דברי יואל במנהגים). - אשר ע"כ נגילה ונשמחה ביום הקדוש הזה, **והתעוררות תשובה הבאה מחמת שמחה וריקודין של שמחה ומצוה יותר גדול ממעלת התשובה הבאה ע"י בכיה** (בית אהרן), "בשמך יגילו כל היום ר"ת בכיה, להודיע ולהגלות דבכיה הבאה מבחינת יגולון **בחינת השמחה פועל יותר מבכיה הבאה מחמת דאגה ואנחה**" (ליקוטי מהר"ן), ובפרט שענין הריקוד הוא המעלה הגדולה ביותר השייך בשמחה כי **"אין כניעתך בימי התענית מביאך לקרבה רבה יותר לאלקים משמחתך בשבתות ומועדים...** ואם תגדל שמחתך עד שהיא תלביש צורת נגון וריקוד דע כי הריקוד והנגון הם עבודה לאלקים והדבקות בו" (כבודי דף קסט). - ובפרט ביום הזה **"דעי' הריקודין של פורים מתקנין בחינת הרגלים שיש בו אץ ברגלים חוטא**, ומה שפגם בירכים ג"כ נתקנו ונשלם כל הקומה שלימה" (שארית ישראל שער הזמנים ט' ע"א), **"וכמו"כ תכלית הריקדה בשמחה של מצוה הוא שיכירו את עצמם היטב** (מזאל ז"ך גוט דורכזיפן) ולזרוק ולרחק מתוך עצמא את הפסולת והרע וישאר אך האוכל והטוב, וע"כ הוא נקרא ג"כ בשם ריקדה, וצריך לכוון לזה בשעת הריקדה **שיובר האוכל מתוך הפסולת וישאר אך טוב**. והנה החטא הידוע רח"ל הוא ע"י כח כל האיברים ונעשו כולם פגומים ח"ו וע"כ קשה התשובה בזה, ולפי"ז יתכן דריקוד של מצוה שהוא ג"כ עם כל הגוף וכל האברים יחד ג"כ **היי תיקון אף לחטא זה**" (דברי יואל שמח"ט).

"שמעתי אומרים בשם הה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ל על מאמרם ז"ל (ר"ה טז) חייב אדם לטוהר את עצמו ברגל, הכוונה הוא [שיטהר עצמו ע"ן] שירקד ברגליו (חמדה גנוזה). אף על דה"ק רבי איציקל משפיעווארסק ז"ע העיד מה שהיה פעם ע"י רמדה אצל הרה"ק מציעשינוב ז"ע, שבביל ש"ק אחר עריכת השלחן רקדו החסידים, ומו"ח זצ"ל היה לו מיחוש על רגלו והיה קשה לו לרקוד, אמר לו הגה"ק מציעשינוב בלשוננו: **אין גיהנום, אז מען שמייסט, און מען זאגט אז מען האט געטאנצט צווישן אידן, שמייסט מען ווייניגער** (ג"ג אורות). ובמיוחד ביום הזה שיש לנו הזכי הגדולה אשר **"שרקד הוא בחי' בעל השמחה של פורים, והוא ככבודו ובעצמו בא לשמח את כל יהודי, שדך רוצה להיות שמח"** (רב ייבי מאוסטרהא).

וע"י הריקוד הקדוש הזו זוכין מנו להתקדש ולטוהר במקוה של הקב"ה, כמו"ש הרה"ק הרבי מלובלין ז"ע כי **עיקר טבילה בנורא בהתלהבות השיר הוא כמו בנורא** (דברי אמת, תרומה). וכידוע שהרה"ק בעל אהבת שלום בעת הריקודין כפף ראשו בתוך העיגול ואמר עכשיו טבילתי במקוה הש"ת כדכתיב מקוה ישראל ה' (עי' אהבת שלום כי תשא). לזה אנו מרקדים וקופצים כאילים ומגביהין עצמינו למעלה למעלה, וכוונתנו בזה להתפלת להש"ת שיקנה אותנו ע"י ענין הגבהה, דקו"ל דהגבהה קונה אפילו באותו רשות שהוא שם וא"צ להוציא מרשות לרשות, וע"י ריקודינו יקנה אותנו הקב"ה וימשך אותנו לצאת מבחי' התשובה מיראה לבחי' תשובה מאהבה (דברי יואל שמחת תורה תשי"ב). - ובאר בריה"ק הדברי יואל ז"ע "והטעם מדוע לא קבעו את פורים ליו"ט כמו שאר הימים טובים, מפני שאם היה נקבע ליו"ט גמור אז היה קודש וא"א להשפיע רק דברים רוחניים וחכמינו ז"ל רצו שהיה איהו יו"ט להשפיע גם דברים שמיים" (דברי יואל פורים תשי"ב).

ולסימא דמילתא נביא דברי קודש של הקדושת לוי, "והרי זה דומה למלך שפתח שערי אוצרותיו ביום אחד בשנה ובאותו היום כל הרועה ליקח מאוצרות המלך את שפכשו חפץ יקה, ואוי לכסיל אשר בזה היום ששערי אוצרות המלך נפתחים ולא פנה עליהם רק ישן כל היום, לכן בשבת ויו"ט ראוי כל האדם לשמוח בעבודתו ולא בהבלי עולם רק בעבודת הש"ת ב"ה ישמח כל היום" (קדושה שניה חנוכה), וידוע מהבש"ט ה"ק ז"ע על המשל הנ"ל דמי שהוא חכם מבקש רק שיתנו לו רשות לדבר עם המלך בכל יום שעה אחת, ונמצא כי הוא ביקש יותר מכולם, כי אם ידבר אל המלך בכל עת ממילא יתמלא לו כל בקשותיו שיצטרך כי כלום חסר מבית המלך, וז"ש ויארם המלך ר"ל הקב"ה מלך העולם, לאסתר המלכה ר"ל אל הכנסת ישראל שנקראת אסתר המלכה כנודע, מה שאלתך וגו', ותען אסתר ותאמר, ר"ל דכנסי' שמינה, **שאלתי הוא בקשתי** שאוכל לבקש תמיד מלפני המלך מלכי הממלכה תמיד, זה כל שאלתי (אמרי יוסף). ענין עבודתו ותפלתו ביום הקדוש נזכה לקבל פני משחל צדקנו בב"ה.

צפיוני הלכה

בירורי הלכות, נערך ונסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מבצר הכוללים קרית יואל והיו למראה עיניו של הגה"צ זומ"ץ קרית יואל שליט"א
לחערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 781 721 845

דינים הנוגעים לפורים שה' ביום א'

- דיני תפלה וברכה"ז לשבת ולמוצש"ק -

(א) בשבת זו אין אומרים אב הרהמים אחר קריאת התורה, וכן אין אומרים צדקתך במנחה.
(ב) אם נושבה הסעודה שלישית עד הערב ואפילו אם אכל פת בלילה אעפ"כ לא יאמר על הניסים בברכת המוץ [רק רצה].

(ג) במוצש"ק כשמוציאין המגילה לביהמ"ד יזהר לומר מקודם "ברוך המבדיל בין קודש לחול".

(ד) לכתחלה יברך ברכת המזון קודם שאומר "ברוך המבדיל", ובדיעבד אם אמר "ברוך המבדיל" בתוך סעודתו לא יאמר רצה בברכת המוץ.

(ה) בתפלת ערבית אומרים "אתה תזננת" ו"על הניסים", ואם שכח לומר על הניסים ונזכר קודם השם של סיום הברכה יחזור, אבל אם כבר אמר ה' של סיום הברכה לא יחזור, אלא בגמר התפילה קודם יהיו לרצון השני [שקודם עושה שלום] יאמר "הרהמן יעשה לנו ניסים ונפלאות כשם שעשית" וכו' בימי מרדכי וכו'.

(ו) אחר שמו"ע אומר הש"ן קדיש שלם עם תתקבל, ואח"כ קורין המגילה ואח"כ אומרים ויהי נועם ואתה קדוש ואח"כ אומר הש"ן קדיש שלם בלי תתקבל.

(ז) קורין המגילה לפני הבדלה, אבל אח"כ כשהורו וקורא המגילה לבני ביתו יעשה הבדלה לפני קריאת המגילה.

(ח) אומרים "ויתן לך" כמו בכל מוצש"ק, וכן המנהג לומר זמירות של מוצש"ק בסעודת הלילה.

- דיני טלטול והכנה -

(ט) מותר לטלטל המגילה בשבת [ודיעו בכתבי הקודש שמותר לטלטל אפילו שלא לצורך כלל].

(י) מי שקורא המגילה בלילה מותר לחזור על המגילה עם הנקודות והטעמים (פארקוק"ן) בשבת" [ולכאן איסור הכנה בזה] אבל לא יאמר שחזור על המגילה כדי שיוכל לקרות בלילה.

(יא) אסור להביא המגילה לבית המדרש אפילו במקום שיש עירוב משום איסור הכנה, ויש להחמיר שלא להביאה אפילו ע"י קטן אלא יביאו לביהמ"ד בלילה לפני מעריב או בערב שבת.

(יב) מותר לטלטל וללבוש בשבת בגדים המיוחדים לפורים [קאסטייט"ס], ולענין ללבוש וטלטול מאס"ק ע"י בהערה.

(יג) לא יאמר לילדיו שב"ק אחה"צ שילכו לישן כדי שלא יהיו עייפים לסעודת ליל פורים, שמראה שמה שמצוה להם לישן הוא בשביל החול, אלא יאמר להם שילכו לישן כי שבת היום.

=====

(א) דרך החיים, וע"י מבצר"א (סי' תרפ"ה) ובשערי אפרים (שער י' סעיף כ"ח).

(ב) ר"י בשריף (סי' רצ"ב סעיף ב') ובמצי"א (שם סק"ג) ובשריף (סי' קל"א סעיף י').

(ג) ע"י מבצר"א (סי' תר"ס סק"א) לענין חנוכה דכין שאינו אלא ירשח אן לאומרה ח"ה לענין פורים, וע"י בנתיא (סי' קפ"ח סעיף י"ז).

(ד) במקום שאין עירוב פשוט דצריך לומר "ברוך המבדיל" כמבאר בשערי" (סי' רצ"ט סעיף י'), אבל במקום שיש עירוב שהאסור בשבת הוא רק ששם איסור הכנה י"ל שאין צריך לומר בשביל זה "ברוך המבדיל", וכן מבאר להדיא בא"י (סי' רצ"ט סק"ג) לענין הכנה י"ן בדין שני לצורך קידוש הדין בשע"ט (שם סק"ב), ולא מסתבר לחלק בין יו"ט ראשון לשני לבין שבת לחול, ומ"מ פסנים לא תכבדו חילוק בין מקום שיש עירוב או לא מכיון דברוך כלל בלילה עושים מלאכות בעת הבאת המגילה, כגון לרלוך או לכבות לעקטרי' וכדו', ע"כ טוב שגם במקום שיש עירוב יאמר ברוך המבדיל.

(ה) ע"י מבצר"א (סי' רצ"ג) דנסתפק שמי אמר ברוך המבדיל א"י יכול לומר רעה, ולדינא ש"י בזה מחלוקת אחרונים דא"י (סי' רצ"ט סק"ג) וחז"א (כלל מ"ז דין כ"ו) הכריעו שיוכיר רעה, אבל התניא (סי' קפ"ח) ובתנחתא תת"ס (סי' רס"ג) ובענינהו (סי' רצ"ט סק"ג) כתבו שלא יוכיר וכן כתבו פסנים, וע"כ לפתחהו בדא"י נכון להורה שלא יאמר ברוך המבדיל באמצע סעודה כדי שלא יכנס בספקי"ש המבצר, ועוד אפילו כשבורד שאין לומר ההוכחה, מ"מ אין כדאי להסיר לכתחילה ההוכחה (עי' מבצר"א סי' תרצ"ח סק"ט).

(ו) רמ"א (סי' תרצ"ג סעיף ב').

(ז) טרו"ז (סי' תרצ"ב סק"ג) א"י (שם סק"ה) לענין חנוכה, ובפמ"א (א"א סי' תרצ"ג סק"א) לענין פורים.

(ח) מב"א (רס"י תרצ"ג) וכו"כ ש"א, וכן המנהג, דלא כהלכות.

(ט) מ"מ (שם) וכן דעת עור אחרונים וכן המנהג אצלנו וכו"כ בלקוטי מהר"ח [אנן בא"י (סק"ה)] כי לומר עוה"פ קדיש תתקבל אחר ויהי נועם, ויש שנוהגין כן.

(י) רמ"א (סי' תרצ"ג סעיף א').

(יא) ב"ח"ה (סי' תרצ"ג סק"ט) בשם הגה"ש וכו"כ בדעת" (סי' תרצ"ג סעיף א') דהנהגין להבדיל קודם ג' ח"ה במקרא מגילה יעשו כן עיי"ש.

(יב) רמ"א (סי' תרצ"ג סעיף א').

(יג) כן המנהג וכן נראה ממה שכתב הרמ"א לומר ויתן לך.

(יד) שיע"י (סי' תרצ"ג) מהצ"ש (סי' ש"ח סק"י - וס' תרפ"ח) שו"ת תת"ס (סי' קפ"ח) וכו"כ ע"ד הרבה אחרונים, וכולם דלא כפמ"א (סי' תרפ"ח) דס"ל דאסור לטלטל, ויש שכתבו דגם הפרי"א לא אסר רק כשהלך פסח בנ"י דאסור להמוקף חומה, עיי"ש בשע"ט.

(טו) אורחות חיים (סי' תרצ"ג סק"ג) בשם עיקר הדבר (סי' ל"ז).

(טז) נלמד ממה שכתבו לקמן בסעיף י"ג.

(יז) ע"י בשע"ט (סי' תרצ"ג) דמותר להביאה לביהמ"ד בצנעה ע"י שיעיין בה קצת בשבת דרך לימוד דא"ל מיתוך הכנה כ"כ,

וכ"כ המחצית השנייה בסי' ש"ח (סק"י) אנן בסי' תרפ"ה כ' המחש"ש עצמו על חיתו זה דרפאי בידו, וכן בפריה"ש (סי' תרצ"ג סעיף ג') אחר שהביא חיתו זה סיים וז"ל נזכיר גם בזה עיי"ש.

(יח) שו"ת כו"ן דרם דארי"א דארי"א להלדים כמו שאר שפילציג"ן, והחשש שכתבו בהערה שאח"י לזכא כאן מדוע בנדים גמורים, ומותר לצאת בהם לרח"י.

(יט) בעירי שיש בה עירוב שהורין מאס"ק בין בבית ובין בחצר (עי' בקצות השלחן סי' קט"ו סק"מ מ"ד).

פשוט דמותר לטלטל בכל כלי שמלאכתו לחיות.

במקום שאין עירוב מבאר בשערי" (סי' ש"ח סעיף כ') דאסור לצאת עמו לחוץ, מכיון דלא הוי מלכוד ולא תשע"ט, וכל דבר שאסור לצאת עמו ש מחלוקת הפוסקים א' מותר ללבוש בבית (עי' סי' ש"ח סעיף י"א), לדעתו נקטין ריש להחמיר אבל בעת הצורך יכולין להקל, ס"מ לענין טלטול יכולין להקל דאדם מוקצת, אף שהמג"א (סי' ש"ח סק"א) כ' לדעת המתמירים שלא ללבוש בבית, דגם ככלי שמלאכתו לאיסור (וכ"כ התניא שם סעיף י"ט ובבבלי"ס ש"ח סעיף י"ד ר"ה מנעל חרש), מ"מ כיון דאנן נקטין דבמקום צורך יכולין להקל ללבוש בבית, ע"כ לא הוי מוקצה וכ"כ התחלה לדור (סי' ש"ח סק"ו).

(כ) ספר הסוסי"ם (רס"ו רס"ו הוד"כ מבצר"א (סי' רצ"ג).